

Odontologisk epidemiologi och folkhälsovetenskap

SAMMANFATTAT Här presenteras prospektiva epidemiologiska studier som dels syftar till att analysera samband mellan oral och allmän hälsa, dels undersöker effekter av abo- neman- gstandvård på hälsoekonomi, oral hälsa och vårdbeteende.

Godkänt för publicering 20 juni 2008

Magnus Hakeberg
E-post: hakeberg@
odontologi.gu.se

Inom odontologisk epidemiologisk och folkhälsovetenskaplig forskning vid odontologiska institutionen, Sahlgrenska akademien, Göteborgs universitet bedrivs två omfattande forskningsprojekt som har olika inriktningar och som består av »Prospektiva populationsundersökningen av kvinnor i Göteborg« och »Hälsoekonomisk utvärdering av en ny tandvårdsförsäkring«. Gemensamt för forskning inom området är att beskriva och analysera utvecklingen av oral hälsa i den vuxna populationen över tid. Det sker genom upprepade tvärsnittundersökningar och longitudinella, prospektiva undersökningar.

Vetenskaplig metodik inom epidemiologi och folkhälsovetenskap har utvecklats betydligt de senaste 10–20 åren. Insikten om forskningsdesign, urvalsprinciper samt tvärvetenskapliga ansatser för urval av variabler och mätmetodik har betytt att forskningsområdet blivit ett viktigt komplement till kliniska studier. Den enskilt viktigaste hörnstenen i utvecklingen är dock den kraftfulla forskning kring statistisk metodik som utvecklats och applicerats inom epidemiologin.

PROSPEKTIV POPULATIONSUERSÖKNING

Redan 1968 startades den prospektiva populationsundersökningen av kvinnor i Göteborg av Calle Bengtsson, sedermera professor i allmän-

FORSKNINGSCRUPPEN

Magnus Hakeberg, professor i oral hälsovetenskap, Cecilia Björkelund, professor i allmänmedicin, Lauren Lissner, professor i medicinsk epidemiologi, Margareta Ahlqvist, docent i oral radiologi, Ulrika Stenman, allmäntandläkare och forskarstuderande, Anette Wennström, allmäntandläkare och forskarstuderande, Fredrik Frisk, odont dr och övertandläkare i endodonti, Calle Bengtsson, professor emeritus i allmänmedicin.

Finansiering: Vetenskapsrådet, medicin 1999–2008, Vårdalstiftelsen 2000–2003, TUA – medel 2002.

medicin vid Sahlgrenska akademien. Över 1 400 slumpmässigt utvalda kvinnor deltog i den första undersökningen (>90 % deltagarfrekvens) som innefattade medicinsk, odontologisk och psykiatrisk undersökning av ett stort antal parametrar. Syftet var från början att dels finna riskfaktorer för tidig död och olika sjukdomstillstånd men även hitta friskfaktorer. Vad kan förklara att individer håller sig friska långt upp i åldrarna?

Kvinnor mellan 38 och 60 år undersöktes 1968 under en heldag med bland annat blodprover, klinisk bedömning och röntgen. De fick också besvara olika frågeformulär. Studien har sedan dess genomförts 1974, 1980, 1992, 2000 samt 2004–2006. Forskningsdesignen är longitudinell men med upprepade tvärsnittjämförelser i olika åldrar (figur 1). Upplägget innebär en god möjlighet att följa en och samma kvinna i ett 36-årigt perspektiv eller att jämföra hur medelålders och äldre kvinnors hälsa och livssituation har förändrats under fyra decennier. Förutom att de ursprungliga kohorterna från 1968 har följts fram till 2006 har nya kohorter av 38- och 50-åriga kvinnor tillförts vid undersökningarna 1980 och 1992 samt 2004–2006.

De odontologiska undersökningarna har innefattat klinisk bedömning, radiologisk undersökning med ortopantomogram samt olika frågeformulär. De senaste åren har frågeställningarna vidgats med mer omfattande tester. Det breda undersökningsmaterialet innebär att odontologiska forskare kan analysera frågeställningar kring oral hälsa och sjukdom i relation till allmän hälsa, sjukdomar, livsstilsfaktorer som kost och beteende vilket ytterligare stärker möjligheten att dra slutsatser av de resultat som studien genererar [1].

Hittills har kvinnoundersökningen lett fram till mer än 400 vetenskapliga publikationer och över 50 avhandlingar inom medicin och odontologi. Här följer några exempel på resultat och artiklar inom odontologi:

- Den allmänna tandhälsan har förbättrats dramatiskt under de drygt 30 år som studien har pågått. I dag finns ytterst få kvinnor som är helt tandlösa upp till 50–60-årsåldern (<3 %) vilket kan jämföras med 1968 då cirka 20 procent av 50-åringarna och 40 procent av 60-åringarna helt saknade tänder [2].
- En odontologisk avhandling från kvinnoundersökningen om tandvårdsrådslä visat att stark

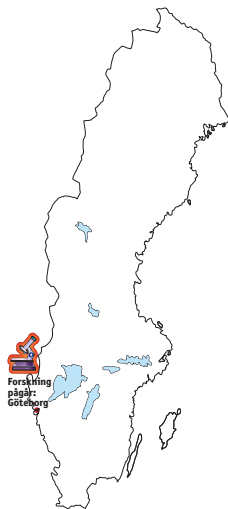
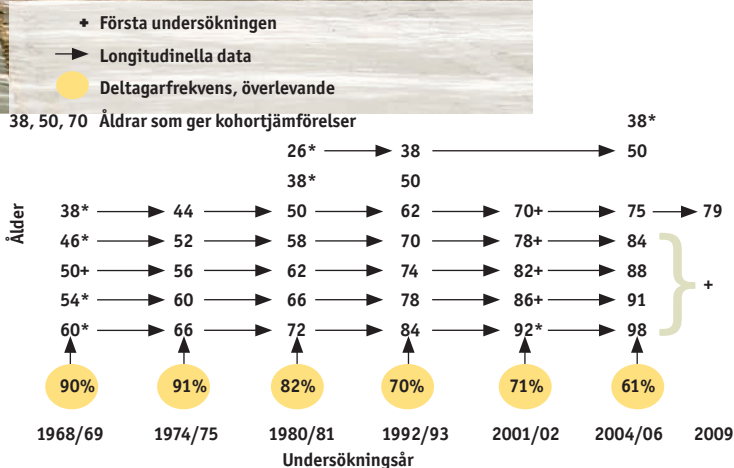

FOTO: CARINA ELMÅNG/GÖTEBORGS UNIVERSITET. PERSONERNA PÅ BILDEN HAR INGET DIREKT SAMBAND MED TEXTEN.

Figur 1. Design – Kvinnoundersökningen.

SAMMANFATTAT

Sammanfattningsvis har den prospektiva populationsundersökningen av kvinnor i Göteborg en stark potential att följa utvecklingen av oral hälsa och ohälsa över tid och att jämföra tandvårdsbeteenden samt tandhälsa i relation till allmän hälsa. Här finns ett rikt och unikt material som har och kommer att generera ett stort antal vetenskapliga publikationer.

REFERENSER:

<p>1. Hakeberg M, Berggren U, Hägglin C, Ahlqwist M. Reported burning mouth symptoms among middle-aged and elderly women. Eur J Oral Sci 1997; 105: 539–43.</p> <p>2. Ahlqwist M, Bengtsson C, Hakeberg M, Hägglin C. Dental status in women in a 24-year longitudinal and cross-sectional study.</p>	<p>Results from a population study of women in Göteborg, Sweden. Acta Odontol Scand 1999; 57: 162–7.</p> <p>3. Hägglin C, Hakeberg M, Ahlqwist M, Sullivan M, Berggren U. Factors associated with dental anxiety and attendance in middle-aged and elderly women. Community Dent Oral Epidemiol 2000; 28: 451–60.</p> <p>4. Frisk F, Hakeberg M, Ahlqwist M, Bengtsson C. Endodontic variables and coronary heart disease. Acta Odontol Scand 2003; 61: 257–62.</p> <p>5. Cabrera C, Hakeberg M, Ahlqwist M, Wedel H, Björkelund C, Bengtsson C, Lissner L. Can the relation between tooth loss and chronic disease be explained by socio-economic status? A 24-year follow-up</p>	<p>from the population study of women in Gothenburg, Sweden. Eur J Epidemiol 2005; 20: 229–36.</p> <p>6. Stenman U, Wennström A, Bengtsson C, Ahlqwist M, Björkelund C, Lissner L, Hakeberg M. Association between periodontal disease and ischaemic heart disease among Swedish women. Acta Odontol Scand, submitted.</p>
---	--	--